

VITA REGINARDI

EPISCOPI LEODIENSIS QUINQUAGESIMI

AUCTORE REINERO.

(D. Bern. Pezsius, *Theas. Anecd.* IV, III, 167, ex cod. ms. cœnobii S. Laurentii Leod.)

INCIPIT PROLOGUS.

Juxta Salomonis proverbium : *Pretiosi spiritus est vir eruditus* (*Prov.* xvii). Sed ego licet sim ineruditus, ideoque nullius revera pretii, tamen exigere a meipso præcordiale et votivum habui, ut virum describerem pretiosum, id est Reginardum venerabilem episcopum, qui te, o sancte Laurenti, specialem sibi patronum eligens, in quo serviat perpotium Deo, ad tuum nomen tabernaculum, hanc scilicet ecclesiam, ædificavit in terra, unæ et cœlestis per te tabernaculi et Ecclesiæ supernorum creditur meruisse municipatum. Ipse, inquam, nobis sub protectione tui degentibus patrociniæ, et a strepitu sequestratis rerum sæcularium factus est velut in tabernaculum diei ab æstu in securitatem, et absconsionem a turbine et a pluvia.

Ad quæra describendum etiam fratres quidam burtatu benevolo, et jugi me precatu quasi pigrum ac desidem excitaverunt, importune objectantes non minus gratitudinis, non minus obsequii me pro

A patrefamilias debere nostro, cujus beneficiis educatus maxime essem a puero, quam sanctis præsulibus Wolbodoni et Euraelo, quorum jam antea duobus libellis Vitas descripsiissem. Verum supervacanei respondebam esse laboris eos commendare verbo, quos egregiorum clarificet lampas operum, ac si sole circumfusus facem quis præferat, accessuque luminum dici conetur claritudinem adjuvare.

B Attamen pro virtutum incitamento, profectuque vel legentium vel audientium justum aliquem operæ pretium est celebrare litteris, ut secundum prophetam memoria justus sit cum laudibus. Nec enim post pœnitentiæ dignos fructus, Reginardo magis est imputandum, quod fecerit aliquando de manumona iniquitatis commercium, emendo scilicet episcopatum, quam Matthæo apostolo et evangelistæ, quod lucra sectando in sede publicani aliquando sederit ad teloneum.

INCIPIT VITA.

CAPUT PRIMUM.

In territorio Coloniae Agrippinensis claro Reginardus genere ortus fuit, sed scholis apud Urbem traditus tam scientiæ quam virtutum initiavit bonos processus. In majore dehinc ecclesia canonicus est factus. Jamque adolescens ascensiones in corde suo secundum Psalmistam disponebat, subire scilicet gradus, per quos ad videndum Deum deorum in Sion ascenditur. Hinc castimonie studebat, cæterisque bonis, atque, ut ait quidam, sincerum est nisi vas, quodcumque infundis, acescit, sobrio ac sincero pectori sacras lectiones veluti divinos instillabat favos.

Juvenis ergo industriam et maturitatis decus non minimum amplectens venerabilis archiepiscopus Heribertus, sibi adhærere et suum esse collateralem voluit, simul quod non solum spiritu, quin etiam carne suum gratularetur esse proximum, quem et Viroensi canonicæ præfecit præpositum per sin-

C gula ecclesiasticorum ordinum officia jam provectum. Hanc ille solerter œconomiam ut fidelis et prudens servus super Domini familiam constitutus administrabat, cautus in consiliis, æquus in judiciis, reddens Ecclesiæ ecclesiasticæ, sæculo sæcularia, scilicet secundum Apostolum reddens omnibus debita. Nec munera super innocentem accipiebat, nec personam divitis, ut opprimeret pauperem; illud attendens Salomonis : *Abominatio est apud Deum pondus et pondus, et statera dolosa non est bona* (*Prov.* xi).

D Defuncto interea Virdunensi episcopo clerus ac populus talem sibi virum præfici concorditer insistebat. Sed etiam tunc Durandus Leodiensis episcopus decessit vita, et Reginardus tentatione apprehensus humana (nam in rebus solent humanis appeti meliora) Leodiensem quam Virdunensem magis cathedram ambivit. Adit ergo imperatorem Conradum, obtinuitque ab eo per pecuniam, quod

fuisse obtinendum a Deo per gratiam. Illum deumque in episcopum sanctus sacrauit Heribertus. Et strenue quidem ac vigilanter pastoris agebat officium, quanquam ascenderit aliunde, nec intraverit per ostium in ovile ovium.

CAPUT II.

Providentiam hujus ecclesiæ tunc temporis agebat Poppo abbas Stabulensis ante quadriennium a sancto sibi episcopo Wolbodone inunctam. De cuius statu vel profectu cum jam desperaret, eandem curam Reginardo episcopo resignavit, videlicet jam exactis 57 annis, ex quo primum ipsa fundari ecclesia cœpisset ab Euraclo gloriosæ commendationis episcopo.

Interea noster quidam mansionarius, homo pauper atque exilis, et nature simplicis, testabatur per nocturnas se visiones mira quædam audire scipius et videre, quoniam parvulis magna nunquam solet revelare Deus, et cum simplicibus sermocinatio ejus. Vadens itaque per civitatem festis diebus vulgo referebat in publico monte sanctos Laurentium et Wolbodone commune habere hospitium, totis eos noctibus suum disponere ac metiri habitaculum, et quoniam sibi videretur angustum, condixisse, quod vetus dirui, et novum augustius deberet ædificari; simul dum inquirentibus insinuaret, huc usque in longum, sic in latum, tanto in altum, suas ipsi lineas tetenderunt, tandiu hæc stoliditati ac deliramento sunt deputata, donec subsequens probaret effectus vera.

Architectos itaque nostros Laurentium et Wolbodone architectum in se crediderim exhibuisse illum, qui apud Ezechielam funiculo vel calamo mensus est ædificium civitatis super montem positæ et vergentis ad austrum; pariter adfuisse et virum, cujus secundum prophetam aspectus erat quasi species æris, quatenus sonora Dei laude hunc præsignaret locum divinæ laudi dedicandum, mentesque inhabitantium vero acclines austro, id est Spiritui sancto religionis odorifero halatu perflandas, frigido aquilone exturbato, quemadmodum in Canticis canticorum sponsa dicit: *Surge aquilo et veni auster; perfla hortum meum, et fluant aromata illius* (Cant. iv).

Nam veluti præmissum est, postquam Stabulensis abbas in manum Reginardi episcopi hujus loci miserat providentiam, comes Herimannus prudentia et consilio, ut nobilitate vir clarissimus, qui frater erat Gozelonis Lothariensis et Mosellanorum ducis, episcopum interpellabat obnixius, quatenus pupillæ ac desolatæ miseretur Ecclesiæ, patremque illi et tutorem institueret; Viriduni esse monachum sibi optime spectatum, qui religione et scientia tam præesse quam prodesse domui Dei posset. Episcopus se facturum gratanti animo respondit, dummodo ille adesset. At vero comes qui erga sanctum Laurentium mira et unica devotione ferret, quantocius deductum a Viriduno Stephanum præsentavit, 6 monachos secum commenda-

bilis vite habentem, quem et in abbatem, benedixit episcopus et huic loco præfecit.

CAPUT III.

Igitur a nostro tunc horto, id est Ecclesia sanctitatis atque virtutum fluebant aromata, quia Christi bonus odor inhabitantes erant facti. Illorum, inquam, digiti myrrha pleni erant probatissima, dum amaritudinem passionis Jesu Christi, et crucis mortificationem in suis jugiter corporibus circumferrent et operibus, juxta illud etiam, quod in Canticis canticorum sponsus ad sponsam dicit: *Comæ capitis tui sicut purpura regis juncta canalibus* (Cant. vii). Comæ siquidem cogitationes, caput mens, purpura regis passio rite intelligitur Christi omnia regentis. Purpura ergo juncta est canalibus, hoc est fidelibus, quorum videlicet ad mentes, dum fide et amore Christi adhærent passioni, confluant aquæ vivæ charismatum Spiritus sancti.

Licet itaque Stephanus et qui sub ipso erant fratres, affluerent in spiritualibus; admodum tamen bonis egebant carnalibus, scilicet victu ac vestitu, eo quod locum penitus negligeret episcopus, Quocirca et idem Pater se quasi exulem mœrebat et desolatam, atque pro filiorum indigentia quam pro sua magis anxietate, proinde ut essent illi dolores ut parturientis. Sed juxta quod ait de beatis ingentibus propheta: *Domine, in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis* (Isai. xxvi), hujus consolationis desuper accepit oraculum.

Nocte quadam cum ad sepulcrum sancti Wolbodonis instaret precum excubiis, essetque gemituum atque lacrymarum jam fessus, inclinato inter manus capite obdormivit, et sibi assistere juvenem vidit florido amictu et facie siderca, dicentem, se a pio Patre Wolbodone transmissum. Qui et consolans eum amabiliter: *Bonum est, inquit, o frater, confidere in Domino quam confidere in homine* (Psal. cxvii). Et tu quidem nunc tristitiam habes, sed quia spiritu contribulato nunc usque ad Deum clamas te pauperem dolenter congemiscendo, salus Dei te suscipiet, ut in proximo tristitia hæc tua convertatur in gaudium. Sancti namque Laurentius atque Wolbodo in suam tuitionem et curam hunc pariter locum ante Deum assumpsere, et quandiu inhabitabunt, qui quærant regnum Dei et justitiam ejus, omnia adjicientur necessaria. Et hoc tibi signum! Ille, qui respicit terram, ut ait Psalmista, et facit eam tremere, qui tangit montes et fumigant (Psal. ciii), cor episcopi jam respiciet, ut faciat tremere et fumigare ad compunctionis et pœnitentiæ luctum salubriter pro Simonis culpa, per quam offendit graviter: et ipse hoc in loco satisfactionis suæ jacet fundamenta, quæ per Dei gratiam sursum in montibus sanctis erit stabilienda. Denique, frater, quem ad forum Viseti hodie mittis, quatenus pro comparandis in usus fratrum vestimentis, mutuum aliquid accipiat, virum inveniet a sancto Wolbodone directum, qui tribuat gratis quantum necesse sit.

Itaque expergefactus senior fratrem jam egressum, jam ad forum abeuntem revocari citius jubet, visionem coram omnibus aperit, et eundem abire veluti jam spe accinctum bona permittit. Venerat Visetum et stantem in foro interrogat ignotus quidam, cur venerit? quid quærat? « Missus sum, inquit, a sancto Wolbodone, quatenus emam vestimenta fratribus, sed pretium prorsus non suppetit. » Gratanter hoc ille accipit, et quam propere lx probatæ monetæ solidos evolvit a marsupio, manuque liberali adnumerat et largitur monacho. Equidem o sapientia! cum qua sunt divitiæ, opes superbæ et justitia, vigilantes ad fores tuas quotidie hac interrim donasti beneficentia, observantes ad postes ostii tui hoc sublevasti munusculo, cujus genimina vere meliora sunt argento electo.

CAPUT IV.

Igitur ut a genimine mercationis malæ, Simonia videlicet, Reginardus noster jamjam se faceret alienum, ut expurgaret, inquam, vetus fermentum, suas die ac nocte lacrymas sibi fecerat quasi panem azymum, et elemosynis atque misericordiis pauperum operam dando secundum Apostoli mandatum satagebat esse nova conspersio. Nam sui episcopatus quadriennium jam fluxerat, cum veluti quadriduanum de monumento Lazarum, sic eum de profundo peccati pius evocavit Jêsus, et spiritui consilii sancto animavit, quatenus adiret Romam, ut per eum illic solveretur ab institis Simonis et cæcæ ambitionis sudario, qui vice apostolorum ligandi atque solvendi fungebatur privilegio. Fuit autem cum tanta nobilitum pompa, ut expeditio quam peregrinatio magis putaretur, quibusdam pro honore, quibusdam pro devotione propria secum euntibus, qui tantum utique pœnitendi zelum concepisset, ut neque numerosam comitilonum turbam super eo, quod facere intendebat, erubesceret.

Ingressus enim Romam et principis apostolorum basilicam, ubi apostolicum Joannem vidit, tanquam rugiens a geinitu cordis sui coram suis, coram omni frequentia, illius ad pedes procidit. Moti sunt omnes, tum maxime, qui cum illo venerant. Motus et ipse apostolicus causam addiscere expectabat. Sed cum singultibus jacentis verba impediebant lacrymæ. Verumtamen tantæ mœstitudinis vix demum absolvit materiam, scilicet episcopatum se pecuniis emisse, propter hoc quas tumentes super se fluctus iram Dei sentire, unde antequam judicetur a Domino, seipsum se dijudicare, et velle honorem periculose partum abdicare. Approbat voluntatem apostolicus, et sic expedire illius saluti pronuntiat. Igitur pastorem baculum super altare sancti Petri Reginardus deponit, et velut grandi exoneratus sarcina in Domino gloriatur. innocente jam conscientia, suis admodum turbatis ac mœrentibus.

Interea retractans apostolicus cum illo misericordius agendum, quem nec in gladio, nec in arcu suo cepisset, imo qui suum ultro peccatum prodi-

A disset, voce, inquam ac fletu damnasset, tertium die ad se jubet revocari. Quem et benigne colligens: « Quia, inquit, indignationem Christi et flagellum non expectasti, sed tuam ipse cathedram evertisti, quia, ut divinx satisfaceres columbæ, id est Spiritui sancto, te beato Petro exhibuisti; ecce in nomine Christi, ex auctoritate Petri apostoli curam accipe et regimen sanctæ Ecclesiæ, et in templo Dei sede non jam ut mercator, sed ut fidelis dispensator, et ut legitimus pastor. Et quoniam scriptum est: *Bene facit animæ suæ vir misericors et generatur Domino, qui miseretur pauperi: nam vicissitudinem suam reddet ei* (Prov. xix), secundum possibilitatem tuam pasce pauperes, necessitatem patientibus assiste; et si facultas suppetit, alienus sancti ecclesiam ædifica, ut, cum defeceris, recipiat te in æternæ tabernacula. » Dehinc baculum pastorem el tradit, et benedictione roboratum apostolica remittit in sua.

Impletum ergo in eo est illud sancti Job: *Lignum habet spem; si præcisum fuerit rursus viret, et rami ejus pullulant; si senuerit in terra radix ejus, et in pulvere mortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquæ germinabit, et factet comam quasi cum primum plantatum est* (Job xiv). Nam et Petrum te negantem, o Christe, sed te respiciente sistentem amaris, in thronum relocasti apostolicum: tu idem miserator et misericors Reginardum pœnitentem cathedra retonasti pontificali. Nec enim in perpetuum irascaris, nec in æternum comminaris, dissimulans peccata propter pœnitentiam.

CAPUT V.

Rediit ergo prospere Leodium Reginardus ad arcam veri Noe, id est Ecclesiam Christi, ut illa quondam in diluvio columba portans olivæ rami virentibus foliis, pacem scilicet qua inter sæculi fluctus virere, frondere et fructificare haberet in doctrina et operibus bonis. Itaque cum per publicum montem jam descenderet, atque ecclesiola hic sitam prospectaret, Herimannus comes, de quo jam præmissum est, secretorum illius nonnulli conscius, accessit propius. « Et ecce, inquit, Domine, sanctus Laurentius, quem si patrum tibi parastudueris, adiutorem in opportunitatibus fidum habebis, et apud Dominum, quantæ sit gratiæ, experieris. » In amorem martyris ac devotionem viro statim modo præsulis affectus incanduit; quoniam quidem in cordibus timoratis facile clarum suscitare flammam solet oleum piæ adhortationis.

Igitur dum a clero et populo fuisset honorifice exceptus, et in pace essent illius omnia, in una die rum juxta quod ait Salomon: *Bene consurgit dilucio qui quærit bona* (Prov. xi), auroræ exortu ascendit ad locum istum, habitacula inspexit, fratres visitavit, pauperculumque consolatus Stephanum, prospera repromisit et læta, secundum quod eidem abbati angelicum, ut supra dictum est, præuuntiat oraculum.

Erât Novembris mensis dies secundus, idcirco

propter instantem hiemem suam implere propositum distulit. At vero necdum plene hiems transierat, necdum imber abierat et recesserat, cum tamen præ desiderio inchoandæ domus suæ, o sancte Laurentii, sibi jam viderentur verni flores apparere, vineæ florentes odorem dare. Et ecce tertia die Februarii mensis, aurora vixdum erumpente, numerosos artifices misit, qui ecclesiæ culmen conscendentes tectum dissipare, murum subruere ingenti alacritate et gaudio cœperant, ut abbatem Stephanum atque fratres adhuc quiescentes, relique tam subitæ ignaros fragor ille quasi stupidos reddiderit. Ita vox turturis, vox, inquam, id est operatio Reginardi bonos pœnitentiæ gemitus edentis quamprimum audiri cœpit in terra nostra, videlicet hoc in loco nostro.

Adjutores autem atque cooperatores in hanc ædificando ecclesiam fuere Olbertus S. Jacobi, et S. Petri Gemblacensis abbas et Huneco frater ejusdem episcopi, Meinerus quoque istius civitatis tunc advocatus, viri, quos, secundum Apostolum, jure dixerim agriculturam Dei. Nec vero est inconsequens referre, quod arbuscula quædam, quæ vulgo salangra vocatur, extra fundamentorum fuerat ambitum relicta. Hanc præmemoratus somniator longitudini ecclesiæ includendam penitus assererat, sic Laurentio et Wolbodoni placere, sic perspicaces geometras illos fuisse permissos, atque suos cotenus tetendisse funiculos. Jam vero murorum parietes non parum surrexerant a fundamentis, et ille in sua nihilominus assertionem durabat, cum prædictus episcopi frater venit, et opere inspecto improbare non minimum cœpit, dicens, displicere sibi mentiones longitudinis, et posse dominum suum multo melius consummare, quod cœperat ædificare. Tum operariis confidenter præcipit 40 pedibus augere in longum parietes, propriis sese sumptibus augmentum illud suppleturum, si episcopus noluisset. Sic illa Laurentianæ terminalis arbuscula geometriæ muro inclusa est, et suus ille vates arridens his, a quibus fuerat irrisus, quasi sententiæ compos insultabat, plane ut de hoc sentiat pauperculo illud Salomonis: *Voluntas Dei in his, qui simpliciter ambulant* (Prov. x).

Deo igitur prosperante perfectum est opus, consummata est ecclesia, ad nihilum deducta est hominum malignitas perversorum, qui, ut Samaritanos olim Jerusalem, ita diu multumque impediunt hujus extrui domus ædificationem. Ad cujus scilicet consecrationem episcopus voluit apostolicæ sedis adhiberi auctoritatem, et missus a Joanne papa Joannes Portuensis episcopus cum Pelegriano Coloniensium archiepiscopo ingenti eam honore et gaudio dedicavit anno Dominicæ Incarnationis 1034, indictione II; anno autem episcopatus domini Reginardi x.

CAPUT VI.

Martyris ergo merita toti extunc civitati sole clarius alluxerunt. Superioribus namque annis quousque ecclesia vetus hic in negligentia et quasi pupilla stetit, tanta in martyrio ejus aeris fiebat

turbatio, ut præ tonitrui ac nimis conuscationibus ipsa quoque terra commoveri et contremere putaretur, procul dubio malignis spiritibus ad obtinendum celebritatis ejus splendorem etiam elementa horrendæ concussationibus. Nam teterrimi nebulones quanta in Laurentium torqueantur invidia, quantum victoriosæ abhorreat ignes craticulæ, nos quoque aliquoties experti sumus: tum vero maxime dum 1132 Dominicæ Incarnationis anno XI Kal. Aprilis subito et pavendo nubium fragore fulmen prope nos cecidit, atque per majus ostium ecclesiæ ingressum divino permisso ac judicio discurrit usque ad majus altare, et nihil aliud pene tangens aut ustulans, ipsum altaris sigillum in frusta comminuit, miro vere miraculo, quandoquidem sudarium, quo idem sigillum tegebatur, mansit illibatam. Et quidem tale fuit incendium, ut de loco veraciter isto quis dicat illud in Zacharia dictum: *Nunquid non iste torris est erutus de igne?* (Zach. III.) Sed huic modo materiæ supersedendum est, quoniam alias inde disserui uberiore opusculo.

Solemne igitur est clero ac populo hujus civitatis ad hanc cum litanis ecclesiam convenire, quoties vel intemperie aeris vel incommodo exciti fuerint cujuslibet tribulationis, cujus merita illis nonnunquam subvenisse hand dubium est. Patuit autem hoc evidentius qua die Godefridus, majoris Ecclesiæ præpositus, vir genere ac religione conspicuus ad nos reliquias ejusdem martyris ex urbe Roma detulit. Tanta etenim tunc erat pluviarum inundatio, ut alterum crederetur instare diluvium, quia densitate nubium sol per unum fere mensem occultus subtraxerat suæ lucis et caloribus beneficia, et agri et vineæ nullam spem bonam frugum suis jam promittebant cultoribus. At ubi eadem reliquie in nostram sunt ecclesiam illatæ, ac super altare majus depositæ, et pro serenitate et pace missa celebraretur, mox ut clamatum est: *Kyrie eleison, Domine, miserere*, tantum enituit serenum sole clarissimum jubar exerente, ut non minus divinæ magnificentiæ nunc applauderet ecclesia quam super tabernaculum sæderis apparuisse gloriam Domini quondam applausit Synagoga. Nec fuit serenum illud subitaneum, sed mansit diutinum, successitque maturitas et grandis copia frugum impetrante Laurentio, cujus merita nec eloqui lingua, nec comprehendere potest pagina.

Cujus corpore quam beata es, o Roma, quem tu quoque tot basilicis, tot privilegiis penes te honoratum esse, et celebrem voluisti! Siquidem in palatio Lateranensi basilica est ipsius martyris, quæ dicitur Sancta sanctorum propter excellentiam scilicet reliquiarum, quæ illic habentur tam de Sancto sanctorum, id est Domino Jesu Christo, quam de aliis compluribus sanctis; cum sint etiam ibi capita et arteriæ apostolorum Petri et Pauli, ac plurimum de carbonibus atque sagina beati Laurentii, cujus etiam illic altare tanto excellit privilegio, ut nemini præter apostolicum concedatur super illud sacra celebrare missarum. Illic viseres reverendam quoque

imaginem Christi, quam dum sanctus Lucas evangelista effigiare cœpisset, mire in crastinum reperit consummatam, ab illo nimirum opifice, cujus sunt manus tornatiles aureæ plenæ hyacinthis.

Loco igitur tam illustri persona præficitur probatæ fidei ac religiositatis, videlicet primus subdiaconorum apostolicæ sedis, cujus est privilegium uti manto, mitra et annulo, atque consecrato recens pontifici summo tradere claves summæ domus, hoc est Lateranensis palatii. Ad titulum quoque tanti martyris papa Damasus construxit basilicam, necnon reliquit ejusdem insignium, locumque suo ex nomine *Damasum* agnominavit. Quin etiam Lucina Romanorum clarissima celebri sumptu exstructam in honorem illius ecclesiam acquisitis pignoribus celebriorem fecit, catena scilicet, qua idem martyr victus, et craticula, super quam assatus, et uno ex forcipibus ferreis, quibus desuper fuit coarctatus, et parte carbonum et saginæ a sacris artibus a Justino et Hippolyto expressæ, linteo denique, ut fertur, illo, de quo in catasta cruentati membra viderit Romanus angelum extersisse.

Foras muros autem sub majori basilicæ altari cum protomartyre Stephano conditus est. Quod videlicet altare talis est privilegii, ut exceptis vi cardinalibus, qui ad hoc deputati sunt, nemini super illud divina concedatur mysteria celebrare. Beatus utique locus! Felix nimirum terra! Terram Evylath Genesis commendat, quod ibi aurum sit optimum, quod ibi bdellium inveniatur, arbor videlicet aromatica, et lapis onychinus. Sed commendabilior terra, ubi consistæ sunt arbores tam aromaticæ, ubi aurum plus quam obryzum, lapidesque inveniuntur tam pretiosi, Stephanus et Laurentius, qui secundum quod Evylath *dolens* interpretatur, multivariis passionum doloribus politi, tuo, Christe, diademati sunt inserti.

CAPUT VII.

Præterea loco qui Panisperna dicitur, papa Formosus Laurentio exstruxit basilicam, penes ipsas videlicet Olympiadis thermas, ubi assatus idem martyr fuerat: quarum ex aditu tam suavissimus spirat hactenus odor, ut aromatum præcellat odorem illorum, quæ regina austri legitur regi exhibuisse Salomoni. Sed quanto plus habet formam doloris facta in Formosum res mirabilis, tanto plus contra impietatem quilibet moveatur, cum de Formoso lugubris tragœdia mollire saxea quoque possit pectora.

Hic tempore Joannis papæ octavi hujus nominis fuerat Portuensis episcopus. Sed dimisso episcopatu a facie prædicti papæ fugerat, sibi admodum offenso, quod papatum super illum quoquomodo usurpare incusaretur. Revocatus tamen ab eodem papa minime obedivit, ut se exhiberet. Postmodum vero eodem papæ apud Galliam posito satisfacit; nec tamen assecutus veniam usque in laicum degradatus est, adeo ut juramento et etiam propriæ manus scripto suum abdicare episcopatum, et Romanæ urbis abinceptum ingressum cogere, ac se laicali communione,

A dum adviveret, contentum fore. Verum Joanne defuncto in apostolatum Martinus successit. Ipse retractans in Formosum inconsultius ac justo severius actum reconciliatione illum donavit, juramento absolvit, et honori atque sedi suæ restituit. Dehinc Martino diem obeunte, idem Formosus favore et assensu Romanorum, quod esset vir sagax et religiosus in papam est proventus, duobusque annis ac semis antistans pleraque fecit industria.

Illo decedente, subrogatus est Stephanus. Hunc pluribus licet beneficiis, et episcopatu insuper urbis Anagninæ Formosus extulerit, tamen detestanda ingratitude in defunctum ita efferatus est, ut concilio, ac si dicam malignantium congregato, illum non tanquam Christianus et papa, sed plus quam barbarus et Srytha sepulcro extrahit, atque in medium deportari fecerit, in cathedra pontificali locato vestitum detraxerit pontificalem, et induerit laicalem; atque, o rem monstruosam! illius dexteræ manus abscissis tribus digitis, caput gladio secatum est, ac Tiberinis corpus injectum gurgitibus. Quid Nero absurdus; quid Decius fecisset inhumanus? Quæ filiorum pietatis mentes hoc ferre, et qui poterunt oculi videre? Ergo dum soleant ex vivis martyres fieri, ex mortuo Formosus martyr factus est.

At vero quoniam tribunal Christi Stephanus non est reveritus, ad quod Formosus hinc abierat judicandus, inopinæ mortis dolabra moritur, quatuor tantum mensibus honore apostolico usus, imo abusus. Itaque secundum Scripturam præcisa est velut a texente vita ejus, dum adhuc ordiretur, succisus est, quasi de mane usque ad vesperam fuitus est. Corpus autem Formosi a piscatoribus inventum in basilicam principis apostolorum loculo est deportatum, quod imagines sanctorum in marmoribus illie exulptæ tanquam novi martyris et emeriti consortis salutasse et adorasse palam omnibus visæ sunt. Miro quippe judicio sentiebant melius de Formoso inanimati lapides, quam senserint homines animales.

Stephano successit Theodorus. Iste, Formosi apostolatum approbans, quas fecit ordinationes in clero, quas tenuit synodus, ratas habuit, perperamque in illum gesta, vel scripta improbavit et damnavit.

Nec vero minus post illum papa Joannes, qui synodum LXXIV episcoporum præsentibus Francorum archiepiscopis, et Ludovico rege filio Arnulphi imperatoris Ravennæ statuit, necnon coram eis abdicata et cremata est synodus, quam in damnationem Formosi fecerat Stephanus. Sentiendum procul dubio est, o sancte Laurenti, tua Formoso adfuisse suffragia, tibi peculiariter devoto, qui summa gratitudine benefacta in te impensa prosequaris, et apud divinam efficacissimæ commendes clementiam. Unde et tui devotio, et actus Reginardi per te prosperati sunt feliciter.

CAPUT VIII.

Igitur pactum Bonini erat cum Reginardo vitæ et pacis, quoniam quidem secundum prophetam dederat illi Dominus timorem et timebat eum, et a facie nominis ejus pavebat, potissimumque insistebat eleemosynis ac refrigeriis egenorum, recogitans Christum in judicio dicturum: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis* (Matth. xxv). Tunc ergo validissimæ famis angustia hanc regionem premente mille et ducentos pauperes quotidiana stipe sustentavit; trecentos Leodii, trecentos Hloii, trecentos Deonanti, trecentos Fossis. Bartholomæo quin etiam apostolo, qui *filius suspendentis aquas* interpretatur, scilicet illius, qui in Cana Galilææ suspendit aquas, naturam demutando, ut fierent vinum, sese liberalem exhibuit ac devotissimum, quatenus ad XII canonicos illi eatenus servientes VIII adjiceret conquirens allodia, quorum redditus in eorum usus proficerent.

Denique super fluvium Mosani difficili admodum atque sumptuoso labore pontem maximum extruxit, ulteriusque post Insulas locis palustribus duos pontes lapideos, tertiumque nihilominus super Urtan fluvium invia paludum, et aquarum voraginem, quibusque commeantibus revera utilius consterendo et itinera cœquando, quam cœquavit voraginem civitatis David patris sui Salomon, dum ædificaret Mello. Numerosa etiam multitudo diversi sexus et ætatis in hanc urbem de partibus occidentis tunc confluerat rerum inopia et bellorum quassationibus a suis sedibus exturbata, cui tam profuse liberalitatis et misericordiæ porrigebat episcopus manum, ut alterum putares de Alexandria Joannem Eleemosynarium.

Erat denique tam ingenuæ discretionis, ut eos, qui emendicare erubescabant, conduceret in opera. Misericordiarum ergo faciens odoros atque imputribiles fructus sicut cedrus Libani multiplicabatur, et juxta quod in Apocalypsi legitur (cap. xxii), *folia ejus, id est benefacta ejus, ad sanitatem gentium*, quandoquidem miserando totum se miseris impenderet, subjectosque ad idem instantissime admoneret, detestans omnimodis avaritiam, quæ, secundum Apostolum, est, *simulacrorum servitus* (Col. iii).

Tunc temporis Odo Campaniæ comes auxiliis Francorum atque Burgundionum fretus Lotharingam igne et ferro graviter incursabat, et divina æque habens ut humana, tanquam aper de silva ecclesiarum Christi vineam exterminabat, et tanquam singularis ferus eam depascebat. Denique castrum Barensis expugnavit et cepit. Urbem Leucorum quam Tullum vocant, valida obsidione circumdedit, episcopatum prædiis et incendiis circumquaque vastans, cui tunc præerat Bruno, vir sanctitate, scientia et genere clarissimus, qui papatu Romanæ urbis postea insignitus, cum Leo hujus nominis nonus dictus sit, vestigia Leonis de tribu Juda pietatis atque humilitatis fortitudine imitari studuit

A Cur autem in tantam Odo tyrannuem eruperit absolvam paucis.

Rodolphus Burgundiæ rex diu multumque insolentis Burgundionum affectus et irritatos, diademate abdicato, imperatori Cunrado regnum tradidit, quod a tempore Arnulphi imperatoris per annos plus quam centum xxx reges suæ gentis tenuerant, sicque in provinciam rursus Burgundia est redacta. Sed prædictus Odo ab imperatore, suo videlicet nepote, regnum avunculi repetens, ut Burgundiam sub ipso regeret magnopere effragitabat, nec impetravit. Unde et contra imperium niti et grassari adorsus est. Cujus insolentem nimis arrogantiam Gozelo dux Mosellanorum atque Lothariensium non ferens, Leodium venit, et aggregato unde unde exercitu, episcopum, quod erat magnanimus et rerum perspicax disponendarum, pro fidelitate imperii ac defensione ecclesiarum expeditionem inire secum admonuit. Ille præceptus reddere Deo quæ essent Dei, et quæ Cæsaris Cæsari, nequaquam ut filii Ephrem intendentes et mittentes arcum conversus est in die belli, sed ascendit ex adverso, et opposuit se murum pro statu Ecclesiæ et regni, et cum delecta equitum ac peditum manu in castra se contulit.

Primis pugna congressibus hinc et inde plurimi concidere, inter quos etiam Albertus comes Namurcensis, dum perumpere consertas hostium turmas conatur. At Lotharienses strage suorum accensis vehementius animis, ut mori quam vinci mallent, adeo in Francos cædibus grassati sunt, ut Odonem ipsum cum omnibus pene nobilibus prosternerent, ignominiosa cæteri fuga sibi consulere. Dux magnificè victor reversus est, apud imperatorem et aulicos non minimam victoriæ partem episcopo Leodiensi attribuens. Qui et pro animabus suorum eo in prælio peremptorum per cunctas episcopatus ecclesias supplicationes agi, et sacras offerri hostias instituit: ut stans olim Aaron inter mortuos ac viventes non affectuosius pro Israel Deo supplicaverit vel thymiama obtulerit. Ipse, quod ait Apostolus, non habemus hic manentem civitatem sed futuram inquirimus, meditans die ac nocte omnibus votis ad supernam suspirabat Jerusalem, ubi est longinquitatis vitæ et victus, ubi est lumen oculorum et pax.

Igitur XIII sui præsulatus anno temporalis vitæ subtractus est luci, et ducatu Laurentii a valle lacrymarum ascendens intravit in gaudium Domini sui, 1036 quidem Dominicæ Incarnationis anno, indictione V nonas Decembris, anno autem tam regni quam imperii XV Cunradi. Subiit mortem, sed memoria illius penes nos semper vivit, quoniam quidem in hac, quam exstruxit ecclesia, et quam sibi elegit in requiem, ante majus altare spectabili et operoso conditus sepulcro, scilicet ad ipsos sanctuarii gradus assidue spectatur a nobis, et quasi vivens nos admonet ut assiduis orationum munitis divinæ illum commendamus propitiationi. Cujus et

ossa cum XII prophetarum ossibus pullulent, ut A scriptum est, de loco suo, quatenus cum finito mundi termino supernum cum iis illuxerit regnum, angelicæ novitatis florcat luce resurgens novus homo. Amen.

CAPUT IX.

Sepulcrum ejus præclaro insignivit et opere et decore dominus abbas Everelinus, piis scilicet ossibus pietatis exhibens officiosum manus, atque epitaphium ab ipso compositum auratis circa litteris inscribi fecit, antistes tibi, reverende, præcordialiter devotus.

EPITAPHIUM.

*Flos, decus Ecclesiæ, præsul, speculumque sophiæ,
Hic, Reginarde, jaces, corpore jam cinis es.
Nos quia frumenti satias pinguedine dulci,
Pasca sint cæli centuplicata tibi.
Te rapit a tenebris mundi lux quinta Decembris,
Splendeat in requie sol tibi justitiæ. Amen.*

Abbas Stephanus, secundum quod ait per prophetam Dominus: *Ecce excoxi te non quasi argentum, elegi te in camino paupertatis (Isaï. XLVIII)*, defuncto præsule quasi pupillus absque patre pauperem degebat vitam, quoniam Nizo, qui avunculo successerat in præsulatum, totam suppellectilem et auri plurimum et argenti, quod ille S. Laurentio thesaurizaverat, ut in comparandis huic Ecclesiæ prædiis pro illius anima expenderetur, retinuit, usurpavit, non recogitans quanta piissimus nutritor sibi fecisset bona, Nizo, inquam, vir ingenio C rudis et pene ignarus litterarum.

Tamen Stephanus Deo acclivis et a Deo sustentatis ædificia claustris et officinas consummavit, et circumquaque succisis nemoribus, quæ propter insidias latronum omni erant transeunti noxia, elaboravit, atque excoluit novallia, instar Noe de fructu manuum suarum plantavit vineam, et idem ipse veluti uva dulcis ex vinea Sorech, id est electa vel

optima, tribulationum torculari sæpe numero pressus est. Siquidem et Wazo episcopus Nizonis successor non minime illum afflixit, jura quædam infringere volens circumjacentis terræ, quam venerabilis Reginardus liberam ab omni exactione huic Ecclesiæ delegaverat.

Post Wazonem Theoduinus successit, placidum Leodiensis Ecclesiæ sidus, qui basilicam sanctæ Dei genitricis Mariæ, ut magna devotione sic magna operositate in Holo extruxit, cujus anno episcopatus XIII prædictus abbas Stephanus, cunctorum hujus Ecclesiæ monachorum Pater primus, in senectute bona et plenus dierum, ut Abraham ille multarum gentium pater, mortuus est; postquam præfuerat, inquam, normaliter huic Ecclesiæ XXXIII annis, secundum nomen suum, quod *normalis* interpretatur, id est coronatus, felicitis normæ, hi est justitiæ laborumque percepit suorum a Christo coronam.

Sepultus est autem in crypta sanctæ Dei Genitricis ante majus altare, scilicet ad pedes Domini Wolhodonis episcopi, apud quem pro sua religiositate et honestis moribus multum habuerat gratiæ et familiaritatis. At vero nobilissimus comes Herimannus, qui et Hezelo, sæculi quæ sunt renuntians omnibus, Virduni apud ecclesiam sancti Vitoni monachicum suscepit habitum, et vivens monachico usque in finem bonum, aggregari sanctorum collegio meruit monachorum. Ipse fidei et unica semper devotione sanctum Laurentium excoluit, quem et de thesauro et familia et præcio suo hæreditavit liberaliter. Ergo per suffragia et obtentum ejusdem martyris hæreditatem capiat in terra viventium; nec non et qui decesserunt fratres nostri feliciter in te, o Christe, quiescant, dum resurrectionis advenit tempus, o primogenite mortuorum, per te resurgant, tibi vivant, in te gloriantur in sæcula sæculorum. Amen.

REINERI MONACHI

DE CASU FULMINIS

SUPER ECCLESIAM MONASTERII SUI

LIBER.

(D. Bern. Pezsius, *Thes. Anecd. IV, III, 187*, ex cod. ms. cænobii S. Laurentii Leod.)

OPUSCULUM CUJUSDAM AD AMICUM FAMILIAREM DE CASU FULMINIS.

CAPUT PRIMUM.

Libellum ad te flebilem scripsi, o Frederice, postulante scire, quomodo nuper plagati ab eo simus, qui plagatus pro nobis in cruce est, quomodo, in-

PATROL. GCIV.

quàm, ceciderit corona capitis nostri ab eo dejecta, qui spineam tulit in passione coronam, ut dolentes cum Job nostra dicere possit Ecclesia: *Spoliavit me Deus gloria mea, et abstulit coronam de capite*